

تفسیر ادبی قرآن کریم امروزه کارایی چندانی ندارد

مؤلف «تفسیر کوثر» با اشاره به رویکردهای مورد توجه مفسران در 50 سال اخیر و تحولات ایجاد شده در روند نگارش این نوع آثار بعد از انقلاب، در رابطه با تفاسیر ادبی تصریح کرد: امروزه نوشتن تفسیر ادبی، چنان که در قدیم مرسوم بود، کارایی چندانی ندارد و پاسخگوی نیاز روز جامعه نیست.

مؤلف «؛تفسیر کوثر» با اشاره به رویکردهای مورد توجه مفسران در 50 سال اخیر و تحولات ایجاد شده در روند نگارش این نوع آثار بعد از انقلاب، در رابطه با تفاسیر ادبی تصریح کرد: امروزه نوشتن تفسیر ادبی، چنان که در قدیم مرسوم بود، کارایی چندانی ندارد و پاسخگوی نیاز روز جامعه نیست.

آیت‌الله یعقوب جعفری، قرآن‌پژوه، مفسر قرآن کریم و مدرس حوزه علمیه قم آیت‌الله یعقوب جعفری، قرآن‌پژوه و مفسر قرآن کریم، در گفت‌وگو با خبرگزاری قرآنی ایران (ایکنا)، با اشاره به روند نگارش تفسیر طی 50 سال گذشته تاکنون، گفت: در دهه 40، نگارش تفسیر با آثاری که قبل از این برهه زمانی نوشته می‌شد، تفاوت چندانی نداشت و ما از نظر ساختار و رویکرد تفاسیر، تفاوتی در میان این آثار نمی‌بینیم.

وی ادامه داد: با ورود اندیشه‌های روشنفکرانه و غربی به کشور و ارائه شبهات و پرسش‌های گوناگون در رابطه با موضوعات مختلف، سطح سواد مردم از نظر کیفی ارتقاء یافت و در همین راستا برخی از نویسندگان قرآنی به پاسخگویی پرسش‌های مطرح در جامعه آن روز پرداختند و از این رو، شاهد تحول در شیوه نگارش و رویکردهای مهم در این حوزه هستیم. به عبارت دیگر نگارش تفاسیر در 50 سال گذشته نسبت به اعصار قبل از آن، رویکرد جدیدی را تجربه کرد و به موضوعاتی پرداخت که پیش از آن مورد توجه نبود.

نگارنده «؛تفسیر کوثر»، با بیان اینکه برخی از نویسندگان در این حوزه از مرز تعادل عدول کردند و گاه به افراط و تفریط‌های گوناگون دچار شدند، یادآور شد: از جمله آسیب‌هایی که در نگارش تفاسیر 50 سال اخیر تاکنون دیده می‌شود، افراط و تفریط در پرداختن و پاسخگویی به شبهات مطرح شده از سوی روشنفکران معاصر بود. از این رو، بسیاری از تفاسیری که با این رویکرد به رشته تحریر درآمده‌اند، دچار آسیب تفسیر به رأی شدند.

زیر پا گذاشتن معیارها و افراط و تفریط در پرداختن به موضوعات، آسیب جدی تفاسیر معاصر

این مدرس حوزه با بیان اینکه ایجاد چنین روندی در نگارش تفسیر، یکی از گام‌های مثبت و ارزشمند در تفسیرنویسی معاصر بود، تصریح کرد: اما عدول نویسندگان و کارشناسان از برخی معیارها و ارزش‌ها سبب شد تا جریانی انحرافی در این زمینه ایجاد و آسیب‌های متعددی به حوزه تفسیر وارد شود؛ چرا که برخی از مؤلفان برای خوش‌آمد روشنفکران و غربی‌ها، مسائلی را مطرح کردند که نشانه‌ای از آن در آیات وحی دیده نمی‌شد. این در حالی است که نویسنده قرآنی حق ندارد برای خوشایند خود یا دیگران، مفاهیم آیات را تغییر دهد و با تأویل شخصی خود به سراغ تبیین آیات آسمانی برود.

جعفری با بیان اینکه داشتن رویکرد انفعالی در این نوع آثار هم نتوانست پاسخی برای شبهات باشد، ادامه داد: در آیات متعدد قرآن کریم، بارها خطاب به پیامبر اکرم(ص) گفته شده است که گروه‌های مذهبی دیگری که در مدینه و مکه هستند هرگز به دنبال حقیقت نیستند و تا زمانی که پیامبر اکرم(ص) با رها کردن اعتقادات خود به پیروان این ادیان نپیوندند، راضی نخواهند شد. به همین دلیل نوشتن این نوع تفاسیر کمکی به رفع مشکلات موجود در جامعه اسلامی نکرد و گاه شبهات زیادی را به وجود می‌آورد.

جعفری:

نوشتن تفسیر به سیاق کشف‌الاسرار و به کاربردن عبارات ثقیل، مناسب با روزگار معاصر نیست، بلکه اصل و معیار این است که مطالب هر اثری مطابق با زبان و نیاز روز جامعه نوشته شود.

به گفته این کارشناس دینی، این موضوع حتی در آیاتی که در لابه‌لای کتاب‌های دینی و قرآنی تفسیر و تبیین شده است نیز قابل بررسی است. حتی برخی از نویسندگان دینی، بخشی از آیات قرآن کریم را در میان سطور کتاب خود آورده و با نظرات شخصی خود به

نگاه به آیات وحی از زاویه دستاوردهای علمی و تحقیقی از رویکردهای رایج در نگارش تفسیر

وی در ادامه به دیگر رویکردهای موجود در میان تفسیرنویسان اشاره و عنوان کرد: از رویکردهای جدید در عرصه نگارش تفسیر که سال‌ها پیش از این نیز معمول بوده است، پرداختن به مسائل علمی است؛ به عبارت دیگر مفسر با تأکید بر مباحث و مسائل علمی سعی در تفسیر آیات وحی دارد و تلاش می‌کند تا با این راه، حقانیت قرآن را به اثبات برساند.

مؤلف «؛سیری در علوم قرآنی» با بیان اینکه افراط در این موضوع نیز سبب شد برخی مفسران از مسیر اصلی منحرف شوند و به بیان موضوعات غیرضروری بپردازند، ادامه داد: پرداختن به موضوعات علمی از دو وجه قابل بررسی است؛ نخست آنکه مفسر با بیان نکته‌های علمی کشف شده، فهم برخی از آیاتی که درک و پذیرش آن برای مخاطب دشوار بود را بهتر می‌کند و دومین راه اینکه مفسر تلاش می‌کند تا تمام آیات را با یکی از یافته‌های علمی منطبق کند.

وی افزود: رویکرد اخیر در میان تعدادی از آثار گذشتگان نیز دیده می‌شود که از آنها می‌توان به رسائل «؛اخوان‌الصفاء» اشاره کرد. علاوه بر این «؛تفسیر جواهر» اثر تنطاوی، از قرآن‌پژوهان مصری، نیز از این دست تفاسیر است که افراط و تفریط نویسنده در بررسی آیات با این رویکرد سبب شد تا برخی از نظریات اعلام شده از سوی وی رد شود.

نگاه مفسران به موضوعات اجتماعی – سیاسی، بعد از پیروزی انقلاب رنگ دیگری به خود گرفت

جعفری از رویکرد اجتماعی – سیاسی به عنوان یکی از موضوعات قابل توجه مفسران یاد کرد و افزود: در تفاسیر قبل از پیروزی انقلاب، پرداختن به موضوعات اجتماعی – سیاسی به دلیل ویژگی‌های زمانه مطرح نبود، اما وقتی قرآن بعد از پیروزی انقلاب وارد متن جامعه شد، نگاه مفسران به آیات قرآن تا حدودی رنگ اجتماعی و سیاسی به خود گرفت تا از این طریق، پرسش‌های مطرح و ابهامات موجود در زمینه نظام سیاسی، اجتماعی و اسلامی در جامعه پاسخ گفته و برطرف شود.

این کارشناس دینی در ادامه سخنان خود به نگارش تفسیر به زبان ادبی اشاره کرد و گفت: نوشتن تفسیر با زبان و قلم ادبی از ضروریات روز نیست، به همین دلیل بسیاری از مفسران به این شیوه نمی‌نویسند. البته در بسیاری از تفاسیر موجود، نویسنده در ضمن تفسیر آیات و بیان نکات اصلی، بلاغت آیات وحی را نیز بررسی می‌کند که این خود لازمه آگاهی داشتن از زبان عربی و آشنایی با قواعد صرف و نحوی این زبان است.

مؤلف «؛بینش تاریخی قرآن» در پایان تأکید کرد: نوشتن تفسیر به سیاق کشف‌الاسرار و به کاربردن عبارات ثقیل مناسب با روزگار معاصر نیست، بلکه اصل و معیار این است که مطالب هر اثری مطابق با زبان و نیاز روز جامعه نوشته شود؛ از این رو نوشتن تفسیر به روش ادبی، چنان که پیش از این معمول بود کارایی چندانی ندارد.